

Kritik mot två poliser för att en av dem fotograferades tillsammans med en person i ett pågående tjänsteärende

Beslutet i korthet: Polisen kallades till en mans bostad efter en anmälan om olaga hot. Efter att ha talat med en kvinna utanför bostaden bedömde poliserna att de skulle medla i en dispyt om personliga tillhörigheter mellan kvinnan och mannen. När poliserna kommit in i mannens bostad bad mannen att få bli fotograferad tillsammans med en av poliserna då de spelat fotboll tillsammans när de var barn. Den andra polisen fotograferade dem med mannens mobiltelefon. Mannen lade sedan ut bilden på Facebook och Instagram.

JO konstaterar att det är av största vikt att en polis agerar så att hans eller hennes saklighet och opartiskhet inte kan ifrågasättas. Att låta sig fotograferas tillsammans med en av de inblandade i ett pågående tjänsteärende är en åtgärd som normalt gör att utomstående kan ifrågasätta polisens opartiskhet. Det gäller särskilt om polisen känner personen sedan tidigare och oavsett om det finns en omständighet som formellt sett utgör jäv eller inte.

Genom att låta sig fotograferas tillsammans med mannen har den aktuelle polisen agerat på ett sätt som inte är förenligt med de krav som måste ställas på en polis. Han kritiseras för sitt agerande. Den polis som tog fotografiet kan inte heller undgå kritik.

Enligt JO kan det finnas situationer där en polis kan låta sig fotograferas tillsammans med någon ur allmänheten eller med någon som är direkt berörd av ett ärende utan att hans eller hennes saklighet och opartiskhet av det skälet kan ifrågasättas. JO stryker dock under att den som låter sig fotograferas av en utomstående normalt inte har någon kontroll över hur bilden kan komma att användas. När en utomstående ber att få bli fotograferad tillsammans med en polis bör han eller hon därför noga överväga om bilden kan komma att användas på ett sätt som gör att hans eller hennes opartiskhet kan komma att ifrågasättas eller som riskerar att påverka allmänhetens förtroende för polisen på ett negativt sätt.

Anmälan

AA förde i en anmälan till JO fram klagomål mot polisen BB vid Polismyndigheten, polisregion Öst. Hon anförde i huvudsak följande.

Den 6 oktober 2015 befann hon sig tillsammans med sin väninna CC utanför DD:s bostad. CC hade tidigare haft ett förhållande med DD. En polispatrull med bl.a. BB kom till platsen efter att en bekant till AA ringt till polisen och uppgett

att DD gjort sig skyldig till brott. CC gjorde en anmälan mot DD om misshandel och olaga hot. Poliserna gick därefter in till DD. Senare på kvällen lade DD ut en bild på Instagram och Facebook där DD och BB håller om varandra och ler. I anslutning till bilderna hade DD bl.a. skrivit att de var gamla kompisar.

Dagen efter visade hon bilden på polisstationen. Hon frågade efter namnet på polisen och berättade att hon tänkte göra en anmälan till JO. Hon fick dock inte reda på namnet. Den person hon talade med sa att CC kunde ge henne polisens namn när CC fått kopian på polisanmälan.

Till anmälan bifogade AA utskrifter från Instagram och Facebook med den bild som klagomålet avser.

Utredning

Polismyndigheten (EE) yttrade sig över anmälan. Inför yttrandet hade bl.a. de poliser som berörs av anmälan fått tillfälle att lämna upplysningar.

Polismyndighetens redogörelse för händelsen

Polismyndigheten lämnade huvudsakligen följande redogörelse.

Den 6 oktober 2015 beordrades polisassistenter BB och FF till en bostad i Jönköping med anledning av att CC önskade erhålla hjälp av polisen att återfå privata ägodelar från sin tidigare sambo DD. När polispatrullen kom till platsen befann sig CC utanför DD:s bostad tillsammans med syskon och vänner. Anmälan till JO har gjorts av CC:s vän AA som också fanns på plats då händelsen ägde rum.

Av AA:s anmälan till JO framgår att en polisanmälan om misshandel och olaga hot upprättades omedelbart då BB och FF kom till platsen och att de efter detta besökte DD för att samtala med denne om CC:s ägodelar. BB har i en promemoria [...] anfört att han och FF tillkallades till platsen med anledning av ett olaga hot. När de väl var på plats uppdagades det att målsäganden CC endast önskade hjälp att få tillbaka personliga tillhörigheter från DD. BB och FF medlade mellan CC och DD och först senare ska information ha framkommit som ledde till att brottsanmälan om misshandel och olaga hot upprättades. I den brottsanmälan om misshandel och olaga hot [...] som upprättades av FF framgår att de anmälda brotten ska ha inträffat tidigare under CC:s och DD:s förhållande.

BB har anfört att när han och FF besökte DD för att samtala med denne gällande CC:s ägodelar framkom att BB och DD var gamla barndomsvänner. Enligt BB har de spelat i samma fotbollslag under barndomen och de har inte haft kontakt sedan dess. BB har av DD tillfrågats om han kunde ställa upp på ett fotografi, vilket han gjorde. Senare samma dag publicerade DD fotografiet på sina personliga sidor på Facebook och Instagram. Bilderna publicerades med texterna "Gammal kompis på besök trevligt älskar svenska polisen. Tack för eran insats i samhället." och "Fin besök en kväll som denna gammal fotbollsvän. Tack för din insats för samhället, svensk polis är bäst".

FF har anfört att hon tillsammans med BB beordrades till den aktuella platsen och att det var oklart vad ärendet gällde. Väl på plats framkom information om att DD och CC tidigare varit ett par och att de nu brutit med varandra samt att de var osams om tillhörigheter. Enligt FF hade det i detta skede inte framkommit någon information om att brott hade begåtts. Polispatrullen erbjöd sig att ta kontakt med DD för att informera honom om CC:s önskemål att återfå föremålen. Vid samtalet anförde DD att föremålen skulle återlämnas till CC. Det framkom då att DD och BB varit bekanta tidigare och DD tillfrågade BB om de

kunde ta ett fotografi tillsammans. FF har också bekräftat att det var hon som fotograferade BB och DD. I likhet med BB har FF uppgett att de först efter att de samtalat med DD erhöll uppgifter från målsäganden CC som ledde till att brottsanmälan upprättades. FF har också anfört att om de erhållit den information som föranledde brottsanmälan när de kom till platsen hade de inte besökt DD på det sätt de nu gjorde, eftersom han då hade varit misstänkt för brott.

Vidare har FF anfört att det vid tillfället verkade harmlöst att ta fotografiet då de inte erhållit någon information om att brott hade förövats. FF har också uppgett att hon trots det sa till DD att inte publicera fotografiet på sociala medier då hon ansåg att det inte skulle ”se särskilt snyggt ut”, vilket DD försäkrade. FF:s uppfattning om relationen mellan BB och DD är att de inte umgåtts överhuvudtaget på senare år. Slutligen har FF anfört att hon fick en ”dålig magkänsla” när BB fotograferades med DD på grund av att hon själv aldrig vill fotograferas i sin yrkesroll.

Polismyndigheten redogjorde vidare för att en anmälan om tjänstefel senare upprättades mot BB. Åklagaren beslutade att inte inleda förundersökning eftersom det inte fanns anledning att anta att brott som hör under allmänt åtal hade förövats. Åklagaren lämnade över ärendet till gruppen för skiljande- och disciplinärenden i polisregion Öst. Chefen för gruppen för skiljande- och disciplinärenden beslutade att inte inleda någon arbetsrättslig utredning eftersom händelsen bedömdes som en ringa tjänsteförseelse som inte kunde föranleda någon disciplinär påföljd. Chefen för lokalpolisområde Värnamo fick dock i uppdrag att hålla ett samtal med BB. Polismyndigheten redogjorde för följande beträffande samtalet.

Av redovisningen från det samtal chefen för lokalpolisområde Värnamo genomfört med BB framgår bl.a. att det inte talats om att bilden skulle publiceras på sociala medier. Även i denna redovisning framgår att det först efter fotograferingen uppdagades att målsäganden utsatts för misshandel och olaga hot av DD och brottsanmälan då togs upp. BB har i detta skede ansett att han skulle kunna uppfattas som jävig i ärendet varför han inte var delaktig i upptagande av brottsanmälan eller genomförande av förhör.

Polismyndigheten redogjorde vidare för att ytterligare en anmälan om tjänstefel upprättades efter att anmälan till JO gjorts och en artikel om händelsen publicerats i en tidning. Åklagaren beslutade även beträffande denna anmälan att inte inleda någon förundersökning. Polismyndigheten hade vid tidpunkten för sitt yttrande till JO inte tagit ställning till om någon arbetsrättslig utredning skulle vidtas.

Polismyndighetens bedömning

Polismyndigheten redovisade följande bedömning.

Polismyndigheten anser att polisanställda har att beakta krav på objektivitet och saklighet i handläggningen av ärenden. Det är av stor vikt att grundläggande regler för verksamheten inte åsidosätts p.g.a. [...] ett eventuellt personligt engagemang.

Med anledning av den aktuella händelsen har fråga uppkommit om det förelegat en jävssituation och om BB:s agerande uppfyller de krav som uppställs på en polismans agerande.

Jäv

[Det] kan [...] konstateras att BB varken är släkt eller nära vän med DD utan att de endast är bekanta med varandra då de spelat i samma fotbollslag under barndomen. BB har anfört att han i dagsläget inte har någon kontakt med DD och att han inte har haft det sedan den tid då de spelade i samma fotbollslag. När poliserna lämnat DD:s bostad framkom uppgifter från målsäganden CC som ledde till att brottsanmälan om misshandel och olaga hot skulle upprättas. BB har då enligt egen uppgift låtit kollegan FF hantera ärendet p.g.a. hans tidigare bekantskap med DD. Sammantaget anser Polismyndigheten att det inte har förelegat en sådan formell jävssituation som anges i 7 § polislagen.

Uppträdande i övrigt

Att fotograferas tillsammans med en part vid ett tjänsteärende kan inte anses uppfylla de krav som ställs på en polismans uppträdande enligt 10 § polisförordningen jämförd med 1 kap. 9 § regeringsformen. Det bör gälla oavsett om brottsanmälan om misshandel och olaga hot gentemot DD upptagits innan eller efter fotografiet togs. Målsäganden CC har anfört att hon inte anser att händelsen hanterades professionellt. Det är i ärendet uppenbart att CC:s förtroende för polisens hantering har påverkats av BB:s agerande. Polismyndigheten anser inte att BB uppträdande uppfyller de krav som ställs på en polisman. Polismyndigheten anser att det faktum att BB i samband med tjänsteutövning tillät sig fotograferas med part i det aktuella ärendet är olämpligt.

Rättslig reglering

Enligt 1 kap. 9 § regeringsformen ska en myndighet beakta allas likhet inför lagen och iaktta saklighet och opartiskhet i sin verksamhet. Reglerna om saklighet och opartiskhet överlappar i viss mån varandra. Kravet på saklighet innefattar dock annat och mer än vad kraven på likabehandling och opartiskhet medför, t.ex. vad gäller bemötande, formuleringar och förmåga att hålla sig till den sakfråga som myndigheten vanligen har att avgöra gentemot den enskilde. Bestämmelsen omfattar inte bara hur en sak rent faktiskt har handlagts och vilka verkliga skäl som ligger bakom ett beslut eller annat handlande från en myndighet. Även hur myndighetens agerande uppfattats är av betydelse. (Se Bull och Sterzel, Regeringsformen – en kommentar, tredje upplagan, s. 53–54.)

Anställda vid Polismyndigheten ska i kontakter med allmänheten med beaktande av omständigheterna och situationen agera så hänsynsfullt som möjligt, visa behärskning och uppträda på ett sätt som inger förtroende (10 § polisförordningen).

I 7 § polislagen finns bestämmelser om jäv. Av dessa framgår att en polis inte får vidta en åtgärd i brottsbekämpande eller ordningshållande verksamhet bl.a. om det finns en särskild omständighet som är ägnad att rubba förtroendet till hans eller hennes opartiskhet. Om en åtgärd är så brådskande att den inte kan skjutas upp utan fara, får den beslutas eller vidtas även om det föreligger en omständighet som utgör jäv.

En omständighet som kan vara sådan att den är ägnad att rubba förtroendet till en polis opartiskhet är om han eller hon har ett nära vänskapsförhållande med den person som åtgärden rör. Att en polis är bekant med en part är dock oftast inte en formell jävsanledning. Situationen kan emellertid vara sådan att utomstående kan uppfatta att polisen inte varit saklig och opartisk. Det förekommer att poliser i sådana situationer på egen begäran befrias från att delta i åtgärden. (Jfr JO:s beslut den 31 augusti 2007, dnr 3630-2006.)

Bedömning

Frågan om jäv och fotograferingen

Av utredningen framgår att BB och DD spelade fotboll tillsammans när de var barn och att de inte har träffats sedan dess. Dessa omständigheter var enligt min mening inte sådana att BB på grund av jäv var formellt förhindrad att delta i de åtgärder som polisen vidtog på platsen.

Det är av största vikt att en polis agerar så att hans eller hennes saklighet och opartiskhet inte kan ifrågasättas. Att låta sig fotograferas tillsammans med en av parterna i ett pågående tjänsteärende är en åtgärd som normalt gör att utomstående kan ifrågasätta den aktuella polisens opartiskhet. Det gäller särskilt om polisen känner personen sedan tidigare, oavsett om det finns en omständighet som formellt sett utgör jäv eller inte.

Utredningen ger inget klart besked om fotografiet av BB och DD togs före eller efter det att CC lämnade de uppgifter som lades till grund för anmälan om misshandel och olaga hot. Jag konstaterar dock att BB och FF hade kallats till platsen på grund av ett påstående om olaga hot och att de på platsen uppfattade att situationen var sådan att de borde medla i en dispyt mellan CC och DD om personliga tillhörigheter. Redan på grund av dessa omständigheter borde de ha förstått att deras opartiskhet med fog skulle kunna ifrågasättas om BB lät sig fotograferas tillsammans med DD på det sätt som skedde.

Genom att låta sig fotograferas tillsammans med DD har BB agerat på ett sätt som inte är förenligt med de krav som måste ställas på en polis. Det inträffade har inte bara kunnat rubba tilltron till BB som polis. Det har också riskerat att skada allmänhetens förtroende för polisen i stort, vilket givetvis är allvarligt. BB ska kritiseras för sitt agerande.

Enligt vad utredningen ger vid handen tycks BB efter besöket hos DD ha insett det olämpliga i att han ställde upp på fotograferingen och att han därför kunde anses vara jävrig. BB har uppgett att han därefter inte deltog i de åtgärder som utfördes i ärendet. Det var enligt min mening ett korrekt sätt att hantera saken på.

Det var FF som fotograferade BB och DD. Även hennes handlande har varit olämpligt. Även om hennes agerande inte riskerat att skada allmänhetens förtroende för polisen i lika hög grad som BB:s agerande kan hon inte undgå kritik.

Avslutningsvis vill jag tillägga följande i den här delen. Det kan finnas situationer där en polis i samband med ett tjänsteärende kan låta sig fotograferas tillsammans med någon ur allmänheten eller med någon som är direkt berörd av ärendet utan att hans eller hennes saklighet och opartiskhet av det skälet kan ifrågasättas. När flera personer är inblandade i ett ärende och det råder en konflikt mellan dem får dock utrymmet för att ställa upp på sådana fotografier anses vara i det närmaste obefintligt. Det finns också anledning att stryka under att den som låter sig fotograferas av en utomstående normalt inte har någon kontroll över hur bilden kan komma att användas. Det som inträffat i detta ärende belyser den saken på ett tydligt sätt. När en utomstående ber att få bli fotograferad tillsammans med en polis bör han eller hon därför noga överväga om bilden kan komma att användas på ett sätt som gör att hans eller hennes opartiskhet kan komma att ifrågasättas eller som riskerar att påverka allmänhetens förtroende för polisen på ett negativt sätt.

Utlämnande av uppgift om namnet på polisen

Polismyndigheten har inte bemött AA:s påstående om att hon inte fick veta namnet på den polis som fanns på bilden tillsammans med DD. Av AA:s anmälan till JO framgår att Polismyndigheten kunnat koppla hennes uppgifter till en viss polisanmälan och att BB:s namn fanns i den. Det finns mot denna bakgrund anledning att erinra om att myndigheten i en sådan situation ska lämna ut uppgiften om det inte finns något hinder mot detta på grund av sekretess.

Ärendet avslutas.